

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра державно-правових дисциплін
Кафедра конституційного і муніципального права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан юридичного факультету

Віталій СЕРЬОГІН

2024 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

МОДЕЛЬНІ СУДОВІ ПРОЦЕСИ

рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

галузь знань: 08 Право

спеціальність: 081 Право

освітня програма: Право

вид дисципліни: обов'язкова

факультет: юридичний

навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

Протокол від «28» серпня 2024 р. № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: професор кафедри державно-правових дисциплін
О.І. Безпалова, д.ю.н., професор; доцент кафедри конституційного і муніципального права
Л. М. Гришко, к.ю.н., старший дослідник

Програму схвалено на засіданні кафедри конституційного і муніципального права

Протокол від «26» серпня 2024 року № 11

Завідувач кафедри
конституційного і муніципального права

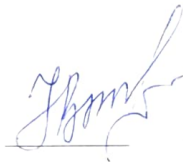

Марк ВОРОНОВ

Програму схвалено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін

Протокол від «26» серпня 2024 року № 12

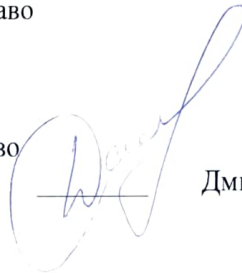
Завідувач кафедри
державно-правових дисциплін

Наталія ГРИШИНА

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми перший (бакалаврський)
рівень вищої освіти за спеціальністю 081 Право

Гарант освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право
доктор юридичних наук, професор

Дмитро ЛУК'ЯНЕЦЬ

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від «28» серпня 2024 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Модельні судові процеси» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 293 Міжнародне право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є підготовка фахівців, які мають широке коло знань щодо основ судового процесу, володіють необхідними в їхній професійній діяльності практичними навичками для участі в судових процесах в межах адміністративного процесу та інтерпретаційної діяльності конституційного суду; здатних самостійно орієнтуватись у судовій практиці та приймати виважені, конституційно обґрунтовані рішення в рамках своєї професійної компетенції.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування таких загальних та спеціальних компетентностей:

ЗК 1 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 3 – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 7 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК 8 – здатність бути критичним і самокритичним;

СК 8 - Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права;

СК 11 - здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти;

СК 13 - здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна(дистанційна) форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
60	12
Практичні, семінарські заняття	
-	-
Самостійна робота	
60	108

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, в результаті вивчення дисципліни «Модельні судові процеси» студенти мають досягти таких програмних результатів:

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

ПРН 20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ I Конституційно-правова складова

Тема № 1. Належна правова процедура та ефективність захисту прав людини

Належна правова процедура. Верховенство права та належна правова процедура. Структурні елементи верховенства права. Матеріальна і процесуальна правова процедура.

Гарантії доступу до незалежного і безстороннього суду. Правова визначеність і обґрунтовані очікування. Принцип довіри і право бути вислуханим. Принцип пропорційності і трискладовий тест. Основні процесуальні гарантії: правило Міранди, зворотна сила закону, *non bis in idem*, *res judicata*.

Ефективний захист: поняття, сутність. Конституція та право на судовий захист. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо права на судовий захист. Конституційні гарантії захисту прав людини. Право на судовий захист.

Конституційні засади правосуддя. Право на справедливий і безсторонній суд. Роль суду у забезпеченні суспільних та політико-правових змін та вірність законодавця конституції. Розвиток прав людини: сучасний стан та перспективи. Горизонтальний ефект конституції. Конституційне право і горизонтальний ефект.

Право на справедливий суд та конституційна юрисдикція. Право на відшкодування шкоди та поновлення порушених прав. Гарантія преступности юридичних актів гарантія знати свої права. Заборона зворотної сили. Гарантія правничої допомоги. Основні елементи права на справедливий суд та конституційна юриспруденція. Практика європейського Суду з прав людини щодо забезпечення права на справедливий суд.

Тема № 2. Забезпечення єдності судової практики у контексті верховенства конституції

Верховенство конституції як основа функціонального зв'язку із конституційною і загальносудовою юрисдикцією. Принцип прямої дії конституції у діяльності судів загальної юрисдикції. Доктрина горизонтального ефекту конституції та суди загальної юрисдикції. Вплив юриспруденції Конституційного Суду України на усталену практику судів загальної юрисдикції. Усталена практика судів загальної юрисдикції та інцидентний конституційний контроль.

Тема № 3. Поняття, види та моделі конституційного контролю

Поняття і загальна характеристика конституційного контролю. Моделі конституційного правосуддя у зарубіжних країнах. Американська модель конституційного контролю. Конституційний контроль в Сполучених Штатах Америки. Європейська модель конституційного контролю. Особливості конституційного контролю Федеративної Республіки Німеччини. Конституційно-правовий статус та організація діяльності Федерального Конституційного Суду ФРН. Інститут конституційного контролю Франції. Французька модель конституційного контролю. Конституційно-правовий статус Конституційної ради Франції. Конституційний контроль в Італії. Конституційний контроль в Польщі. Види конституційного контролю. Способи формування органів конституційного контролю. Компетенція органів конституційного контролю і механізм її реалізації. Практика органів конституційної юрисдикції зарубіжних країн.

Тема № 4. Конституційний Суд України та реалізація конституції

Правовий захист конституції: особливості української моделі. Сутність і структура реалізації конституції. Правовий статус Конституційного Суду України як органу конституційної юстиції.

Тлумачення Конституції України у світлі верховенства права. Проблеми верховенства парламенту та судового конституційного контролю. Вплив конституційної юстиції на суспільно-політичні дебати і суддівський розсуд. Пряма дія конституції та конституційний порядок.

Предмет відання та повноваження Конституційного Суду України. Самообмеження юрисдикції Конституційного Суду України та доктрина політичного питання. Природа конституційної динаміки. Установча легітимність Конституційного Суду України роль динамічного тлумачення. Основні напрями захисту конституційних цінностей при екстраординарних обставинах.

Тема № 5. Організація діяльності Конституційного Суду України

Принципи організації та діяльності Конституційного Суду України. Склад і порядок формування Конституційного Суду України. Структура та організація діяльності Конституційного Суду України. Поняття і характеристика стадій конституційного судочинства. Регламент Конституційного Суду України.

Порядок прийняття звернень до Конституційного Суду. Учасники конституційного провадження. Відкриття конституційного провадження у справі. Припинення розгляду звернень до Суду. Розгляд справ у Конституційному Суді.

Права та обов'язки учасника конституційного провадження. Права та обов'язки залученого учасника конституційного провадження. Відповідальний за порушення порядку проведення пленарних засідань у суді. Мова конституційного провадження. Строки конституційного провадження. Об'єднання і роз'єднання конституційних проваджень.

Поняття та юридична природа актів Конституційного Суду України. Види порядку ухвалення та виконання актів Конституційного Суду України. Вимоги до рішень Суду. Вимоги до висновку Суду. Юридична позиція Конституційного Суду. Окрема думка судді. Офіційне оприлюднення та опублікування актів Суду. Усунення описок у тексті акта Суду і роз'яснення порядку виконання актів Суду. Ухвалення регламенту інших актів що регламентують організацію роботи Суду та внесення змін до них. Виконання рішень та висновків Конституційного Суду.

Тема № 6. Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України конституційності законів України їх окремих положень за конституційною скаргою

Конституційна скарга: поняття та вимоги. Прийнятність конституційної скарги. Суб'єкт права на конституційну скаргу. Порядок розгляду конституційної скарги. Рекомендації Конституційного Суду щодо конституційних скарг. Типові помилки подання конституційних скарг. Особливості юридичної сили рішень Конституційного Суду України з конституційних скарг. Забезпечення конституційної скарги. Актуальні проблеми інституту конституційної скарги в Україні.

Тема № 7. Конституційне подання до Конституційного Суду України

Конституційне подання: поняття та зміст. Суб'єкт права на конституційне подання. Практика Конституційного Суду щодо розгляду конституційного подання. Конституційне подання Президента України. Конституційне подання 45 народних депутатів України. Конституційне подання Верховного Суду. Конституційне подання Уповноваженого

Верховної Ради України з прав людини. Конституційне подання Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Тема № 8. Конституційне звернення до Конституційного Суду України

Конституційне звернення: поняття та зміст. Суб'єкти права на конституційне звернення. Конституційне звернення щодо процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста порядку імпічменту. Конституційне звернення про відповідність Конституції України, конституційність питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою. Конституційне звернення щодо відповідності Конституції України чинного міжнародного договору України або міжнародного договору що вноситься до Верховної Ради України для надання згоди на його обов'язковість. Конституційне звернення щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 158 Конституції України.

Конституційне звернення щодо порушень Верховною Радою Автономної Республіки Крим законів України відповідності нормативно-правових актів Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції та законом України. Особливості провадження у справах щодо відповідності конституційні України конституційності питань які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.

Тема № 9. Забезпечення особистих прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України

Поняття та зміст права на життя. Недоторканість особистого життя особи: поняття, зміст. Поняття та зміст права на недоторканість сімейного життя. Право на людську гідність у рішеннях Конституційного Суду України.

Свобода пересування у рішеннях Конституційного Суду України. Право на свободу та особисту недоторканність у рішеннях Конституційного Суду України. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо змісту та обсягу захисту особистих прав та свобод

Доктрина дружнього ставлення до міжнародного права. Застосування практики Європейського суду з прав людини в інтерпретаційній діяльності Конституційного Суду України. Застосування практики Європейського Суду з прав людини Конституційним Судом України щодо права на життя недоторканість особистого та сімейного життя, права на людську гідність.

Тема № 10. Забезпечення політичних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України

Політичні права та свободи. Право на участь громадян у вирішенні питань суспільного значення. Свобода мирних зібрань. Свобода об'єднань. Обсяг захисту та критерії обмеження. Рівність доступу громадян до публічної служби. Право на створення громадських об'єднань. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо політичних прав та свобод. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо забезпечення виборчих прав та виборчого процесу.

Тема № 11. Забезпечення економічних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України

Економічні права: обсяг захисту та критерії обмеження. Право власності. Заборона свавільного вилучення власності. Право на свободу підприємницької діяльності, обмеження монополізму і захист конкуренції. Право на працю та гідну оплату праці.

Застосування практики Європейського Суду з прав людини Конституційним Судом України при розгляді справ щодо економічних прав та свобод. Право на працю у рішеннях Конституційного Суду України.

Тема 12. Забезпечення соціальних прав в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України

Соціальні права: зміст та гарантії. Природа соціальних прав. Позитивні обов'язки держави та соціальні права. Правомірні очікування та соціальні права. Структура захисту соціальних прав. Право на соціальне забезпечення. Право на охорону здоров'я. Право на освіту. Зміст права на освіту.

Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо права на освіту. Застосування рішень Європейського Суду з прав людини Конституційним Судом України щодо забезпечення соціальних прав. Соціальні права у практиці Європейського Суду з прав людини.

Тема № 13. Забезпечення екологічних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України

Право на інформацію про стан навколишнього природного середовища. Право на доступ до публічної інформації та інформація про надзвичайні ситуації. Право на безпечні умови навколишнього природного середовища. Право проживати в сприятливому навколишньому природному середовищі безпечному для здоров'я і життя людини. Право вимагати усунення різних перешкод при здійсненні права на безпечне навколишнє природне середовище. Право на звернення у відповідні органи за захистом порушеного права з метою його поновлення. Здійснення захисту порушеного права шляхом установлення держави певних правових гарантій. Застосування практики Європейського Суду з прав людини щодо екологічних прав.

Тема № 14. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо забезпечення прав та свобод в умовах дії надзвичайного та воєнного станів та міжнародні стандарти щодо обмеження прав та свобод

Обмеження прав людини. Конституція України про обмеження прав людини. Межі обмеження прав людини. Пропорційність, сумірність обмеження прав людини. Вичерпний характер переліку підстав для обмеження прав людини. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо обмеження прав людини. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо обмеження прав людини в умовах дії воєнного і надзвичайного станів. Міжнародно-правові стандарти щодо обмеження прав людини.

Тема № 15. Належна правова процедура та конституційні стандарти у кримінальному процесі

Матеріально-процесуальна належна правова процедура. Гарантії доступу до незалежного та безстороннього суду. Право визначеність і обґрунтовані очікування. Принципи пропорційності легітимність обмеження прав людини. Основні процесуальні гарантії у світлі конституційних положень. Процесуальні гарантії основних прав і свобод. Структура громадянських прав як класичних негативних прав та кримінальний процес. Вимога судової перевірки обґрунтованості слідчих дій. Неправомірні виконання явно злочинних розпоряджень чи наказів. Ne bis in idem. Презумпція невинуватості. Гарантія проти самообмови. Природа конституції та право на справедливий суд.

Юридичні позиції Конституційного суду України щодо забезпечення права на людську гідність та перевірку обґрунтованості слідчих дій. Обов'язок захисту і процесуальні гарантії прав людини. Юридичні позиції Конституційного суду України щодо кримінального переслідування.

Розділ II Адміністративно-правова складова

Тема № 1. Загальна характеристика процесу управління судом

Концепція надання послуг клієнтам в системі правосуддя. Інтегрована рецепція. Система електронних табло суду та електронна черга. Належна організація простору всередині суду. Служба підтримки потерпілих і свідків. Послуги для жертв і свідків, особливо адресовані дітям, що знаходяться під загрозою, жертв організованої злочинності та для інших, що вважаються вразливими.

Безпека суду: за межами будівлі суду, всередині будівлі суду. Інфраструктура для забезпечення перебування затриманих у будівлі суду.

Робота в залах судових засідань і кабінетах. Дизайн зали судових засідань. Меблі в залах судових засідань. Робота з матеріалами справ. Раціональний підхід до складання розкладу проведення судових засідань.

Тема № 2. Базові стандарти надання судових послуг

Надання судових послуг. Клієнтоорієнтованість в роботі суду. Функції інтегрованої рецепції суду. Скерованість відвідувачів суду. Виявлення підозрілої поведінки. Полегшення взаємодії суду з відвідувачами. Полегшення обробки документів. Оптимізація навантаження працівника суду. Анкета для клієнтів суду.

Судова комунікація. Мета суду та представників суду при комунікації з громадськістю. Приватність та конфіденційність. Ідеальна репутація та професіоналізм.

Тема № 3. Безпека суду

Безпека у проєктуванні судових приміщень. Безпека всередині будівлі суду. Зала судових засідань підвищеного рівня безпеки.

Виявлення підозрілої поведінки. Звітування про загрози та інциденти, пов'язані з безпекою.

Обробка вхідної кореспонденції.

Інфраструктура для роботи із підсудними. Зона посадки/висадки. Камери для підсудних. Камери відеоспостереження.

Безпечні приміщення для допиту і кабінки для спілкування між адвокатами та клієнтами.

Тема № 4. Безпека суду

Спеціальні маршрути пересування будівлею суду та входи до залів судових засідань. Система сповіщення про конвоювання підсудних. Безпечні маршрути для суддів. Обмежений доступ до кабінету судді.

Розміщення електронного обладнання. Пожежне обладнання. Використання технології RFID.

Медичне обладнання, перша допомога та готовність до надзвичайних ситуацій. Аптечка для надання першої допомоги. Автоматичний зовнішній дефібрилятор. Готовність до надзвичайних ситуацій. Навички надання першої допомоги при травмах. Аптечка для травматичних випадків.

Інформація про працівників апарату суду у випадку надзвичайної ситуації. Сигнал тривоги. Перевірка безпеки зали судових засідань та зон очікування потерпілих.

Тема № 5. Робота в залах судових засідань та канцелярії суду

Функціональний розподіл (зонування) простору. Інтер'єр залів судових засідань. Адекватне освітлення. Акустика зали судових засідань і використання аудіозасобів.

Меблі для судових приміщень та їх компонування. Президія для суддів. Місця для вільних слухачів. Лави підсудних. Спілкування між відповідачем та захистом

Зала судових засідань. Інтер'єр кабінету суду. Ергономіка робочого місця. Охорона і безпека праці. Прокладка кабелів та покриття підлоги. Усунення надмірного шуму. Освітлення. Відкритий простір.

Тема № 6. Робота в залах судових засідань та канцелярії суду

Поводження з доказами та вилученими предметами. Ланцюг відповідальності за збереження доказів. Камера зберігання. Поводження з матеріалами справ. Матеріали справ у електронній формі. Архів, що економить простір.

Онлайн-замовлення матеріалів справ. Маркування матеріалів судового провадження за допомогою радіочастотної ідентифікації (РЧІД).

Розумний розклад судових засідань. Календар доступності судових ресурсів. Календар судових експертів та перекладачів. Деталізований розклад судових засідань. Система оповіщення про явку до суду.

Тема № 7. Загальна характеристика адміністративного судочинства

Поняття адміністративного судочинства. Предмет, метод та завдання адміністративного судочинства. Кодекс адміністративного судочинства України: предмет регулювання, структура, термінологічний апарат. Форми здійснення адміністративного судочинства. Законодавство про адміністративне судочинство.

Тема № 8. Принципи адміністративного судочинства.

Адміністративна юрисдикція. Склад суду. Принципи адміністративного судочинства. Зв'язок адміністративного судочинства з іншими галузями права.

Функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи.

Справи, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів (предметна юрисдикція). Розмежування предметної юрисдикції адміністративних судів. Розгляд кількох пов'язаних між собою вимог.

Інстанційна юрисдикція (суд першої інстанції. Суд апеляційної інстанції. Суд касаційної інстанції). Територіальна юрисдикція (підсудність).

Підсудність справ за вибором позивача. Підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача. Виключна підсудність. Підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого. Недопустимість спорів про підсудність).

Поняття та правовий статус судді. Склад суду. Визначення складу суду. Здійснення адміністративного судочинства суддею одноособово. Здійснення адміністративного судочинства колегією суддів. Порядок вирішення питань колегією суддів. Незмінність складу суду. Підстави для відводу (самовідводу) судді. Недопустимість повторної участі судді в розгляді адміністративної справи. Підстави для відводу (самовідводу) секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста, перекладача. Заява про відвід (самовідвід). Порядок вирішення заявленого відводу та самовідводу. Наслідки відводу (самовідводу) судді.

Тема № 9. Учасники судового процесу.

Учасники адміністративного процесу, їх права та обов'язки. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність. Представництво в адміністративному судочинстві. Правнича допомога при вирішенні справ в адміністративному суді. Правовий статус інших учасників судового процесу (помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст).

Тема № 10. Докази та доказування.

Процесуальні строки Основні положення про докази. Поняття доказів. Належність доказів. Допустимість доказів. Обов'язок доказування. Підстави звільнення від доказування. Подання доказів. Витребування доказів. Огляд доказів за їх місцезнаходженням. Огляд речових доказів, що швидко псуються. Оцінка доказів. Види доказів та їх загальна характеристика. Показання свідка. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників. Письмові докази. Речові докази. Електронні докази. Висновок експерта. Висновок експерта у галузі права. Підстави та порядок забезпечення доказів. Способи забезпечення доказів. Процесуальні строки. Розумність процесуальних строків. Обчислення процесуального строку. Поновлення та продовження процесуальних строків.

Тема № 11. Судові виклики і витрати.

Заходи процесуального примусу. Забезпечення позову. Поняття та види судових викликів і повідомлень. Поняття, види судових витрат та порядок їх розподілу між сторонами. Зменшення розміру судових витрат або звільнення від їх оплати, відстрочення та розстрочення судових витрат. Попередня оплата судових витрат. Витрати на професійну правничу допомогу. Витрати сторін та їхніх представників, що пов'язані із прибуттям до суду. Витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертиз. Витрати, пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів, вчиненням інших процесуальних дій, підготовкою справи до розгляду. Підстави і порядок застосування заходів процесуального примусу. Види заходів процесуального примусу. Попередження і видалення із залу судового засідання. Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом. Привід. Підстави та види забезпечення позову. Порядок розгляду заяви про забезпечення позову. Заміна одного заходу забезпечення позову іншим. Виконання ухвали про забезпечення позову. Скасування заходів забезпечення позову. Відшкодування збитків, заподіяних забезпеченням позову.

Тема № 12. Позовне провадження в суді першої інстанції.

Право на звернення до суду та способи судового захисту. Письмові заяви учасників справи (позовна заява; відзив на позовну заяву (відзив); відповідь на відзив; заперечення; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву). Вимоги до оформлення адміністративного позову. Документи, що додаються до позовної заяви. Поняття та особливості забезпечення позову. Вимоги до оформлення відзиву на позовну заяву (відзив). Вимоги до оформлення відповіді на відзив. Вимоги до оформлення заперечень. Вимоги до оформлення пояснень третьої особи щодо позову або відзиву. Заяви з процесуальних питань. Загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання, заперечення. Пред'явлення позову. Відкриття провадження в адміністративній справі. Відмова у відкритті провадження в адміністративній справі. Залишення позовної заяви без руху, повернення позовної заяви. Об'єднання і роз'єднання позовів. Підготовче провадження.

Судові рішення у підготовчому засіданні. Врегулювання спору за участю судді. Порядок введення судового засідання. Розгляд справи по суті. Фіксування судового процесу. Зупинення і поновлення провадження в адміністративній справі. Закриття провадження в адміністративній справі. Залишення позову без розгляду. Судові рішення. Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження.

Тема № 13. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ.

Категорії справ щодо яких установлено особливий порядок здійснення адміністративного судочинства. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності. Особливості провадження у справах з приводу оскарження у виборчому процесі чи процесі референдуму.

Тема № 14. Перегляд судових рішень.

Апеляційне провадження (апеляційна скарга, відкриття апеляційного провадження, апеляційний розгляд). Апеляційна скарга: форма, зміст та порядок подання. Строк на апеляційне оскарження. Судові рішення суду апеляційної інстанції: зміст постанови та порядок набрання законної сили. Касаційне провадження (касаційна скарга, відкриття касаційного провадження, касаційний розгляд). Касаційна скарга: форма, зміст та порядок подання. Строк на касаційне оскарження. Судові рішення суду касаційної інстанції: зміст постанови та порядок набрання законної сили. Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

Тема № 15. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень в адміністративних справах

Обов'язковість судових рішень. Судові рішення, які виконуються негайно. Порядок виконання судових рішень в адміністративних справах. Звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання. Виправлення помилки у виконавчому документі та визнання його таким, що не підлягає виконанню. Зупинення виконання судового рішення. Поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання. Примирення сторін у процесі виконання. Відстрочення і розстрочення виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення. Заміна сторони виконавчого провадження. Поворот виконання судових рішень. Особливості повороту виконання в окремих категоріях адміністративних справ. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративних справах. Визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень - відповідачем на виконання рішення суду.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ I Конституційно-правова складова												
Тема № 1. Належна правова процедура та ефективність захисту прав людини.	4	2				2	5	2				3
Тема № 2. Забезпечення єдності судової практики у контексті верховенства конституції.	4	2				2	3					3
Тема № 3. Поняття, види та моделі конституційного контролю.	4	2				2	3					3
Тема № 4. Конституційний Суд України та реалізація конституції.	4	2				2	3					3
Тема № 5. Організація діяльності Конституційного Суду України.	4	2				2	4					4
Тема № 6. Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України конституційності законів України їх окремих положень за конституційною скаргою	4	2				2	5	2				3
Тема № 7. Конституційне подання до Конституційного Суду України.	4	2				2	4					4
Тема № 8. Конституційне звернення до Конституційного Суду України.	4	2				2	4					4

Тема № 9. Забезпечення особистих прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	4	2				2	4					4
Тема № 10. Забезпечення політичних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	4	2				2	4					4
Тема № 11. Забезпечення економічних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	4	2				2	4					4
Тема 12. Забезпечення соціальних прав в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	4	2				2	4					4
Тема № 13. Забезпечення екологічних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	4	2				2	4					4
Тема № 14. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо забезпечення прав та свобод в умовах дії надзвичайного та воєнного станів та міжнародні стандарти щодо обмеження прав та свобод.	4	2				2	4					4
Тема № 15. Належна правова процедура та конституційні стандарти у	4	2				2	5	2				3

кримінальному процесі.												
Разом за розділом І	60	30				30	60	6				54
Розділ ІІ Адміністративно-правова складова												
Тема № 1. Загальна характеристика процесу управління судом	4	2				2	5	2				3
Тема № 2. Базові стандарти надання судових послуг	4	2				2	3					3
Тема № 3. Безпека суду	4	2				2	3					3
Тема № 4. Безпека суду	4	2				2	3					3
Тема № 5. Робота в залах судових засідань та канцелярії суду	4	2				2	4					4
Тема № 6. Робота в залах судових засідань та канцелярії суду	4	2				2	5	2				3
Тема № 7. Загальна характеристика адміністративного судочинства	4	2				2	4					4
Тема № 8. Принципи адміністративного судочинства	4	2				2	4					4
Тема № 9. Учасники судового процесу	4	2				2	4					4
Тема № 10. Докази та доказування	4	2				2	4					4
Тема № 11. Судові виклики і витрати	4	2				2	4					4
Тема № 12. Позовне провадження в суді першої інстанції	4	2				2	4					4
Тема № 13. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ	4	2				2	4					4
Тема № 14. Перегляд судових рішень	4	2				2	4					4
Тема № 15. Процесуальні питання, пов'язані з	4	2				2	5	2				3

виконанням судових рішень в адміністративних справах												
Разом за розділом II	60	30				30	60	6				54
Разом	120	60				60	120	12				108

4. Теми семінарських занять

Розділ I

№	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Належна правова процедура та ефективність захисту прав людини.	0	0
2	Забезпечення єдності судової практики у контексті верховенства конституції.	0	0
3	Поняття, види та моделі конституційного контролю.	0	0
4	Конституційний Суд України та реалізація конституції.	0	0
5	Організація діяльності Конституційного Суду України.	0	0
6	Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України конституційності законів України їх окремих положень за конституційною скаргою	0	0
7	Конституційне подання до Конституційного Суду України.	0	0
8	Конституційне звернення до Конституційного Суду України.	0	0
9	Забезпечення особистих прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	0	0
10	Забезпечення політичних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	0	0
11	Забезпечення економічних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	0	0
12	Забезпечення соціальних прав в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	0	0
13	Забезпечення екологічних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	0	0
14	Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо забезпечення прав та свобод в умовах дії надзвичайного та воєнного станів та міжнародні стандарти щодо обмеження прав та свобод.	0	0
15	Належна правова процедура та конституційні стандарти у кримінальному процесі.	0	0
Разом за Розділом I		0	0

Розділ II

№	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Загальна характеристика процесу управління судом	0	0
2	Базові стандарти надання судових послуг	0	0
3	Безпека суду	0	0
4	Безпека суду	0	0
5	Робота в залах судових засідань та канцелярії суду	0	0
6	Робота в залах судових засідань та канцелярії суду	0	0
7	Загальна характеристика адміністративного судочинства	0	0
8	Принципи адміністративного судочинства.	0	0
9	Учасники судового процесу.	0	0
10	Докази та доказування.	0	0
11	Судові виклики і витрати.	0	0
12	Позовне провадження в суді першої інстанції.	0	0
13	Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ.	0	0
14	Перегляд судових рішень.	0	0
15	Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень в адміністративних справах	0	0
Разом за Розділом II		0	0

5. Завдання для самостійної роботи

Розділ I

№	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема № 1. Належна правова процедура та ефективність захисту прав людини.	4	3
2.	Тема № 2. Забезпечення єдності судової практики у контексті верховенства конституції.	4	3
3.	Тема № 3. Поняття, види та моделі конституційного контролю.	4	3
4.	Тема № 4. Конституційний Суд України та реалізація конституції.	4	3
5.	Тема № 5. Організація діяльності Конституційного Суду України.	4	4
6.	Тема № 6. Особливості провадження у справах щодо відповідності Конституції України конституційності законів України їх окремих положень за конституційною скаргою	4	3

7.	Тема № 7. Конституційне подання до Конституційного Суду України.	4	4
8.	Тема № 8. Конституційне звернення до Конституційного Суду України.	4	4
9.	Тема № 9. Забезпечення особистих прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	4	4
10.	Тема № 10. Забезпечення політичних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	4	4
11.	Тема № 11. Забезпечення економічних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	4	4
12.	Тема 12. Забезпечення соціальних прав в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	4	4
13.	Тема № 13. Забезпечення екологічних прав та свобод в межах інтерпретаційної діяльності Конституційного Суду України.	4	4
14.	Тема № 14. Юридичні позиції Конституційного Суду України щодо забезпечення прав та свобод в умовах дії надзвичайного та воєнного станів та міжнародні стандарти щодо обмеження прав та свобод.	4	4
15.	Тема № 15. Належна правова процедура та конституційні стандарти у кримінальному процесі.	4	3
Разом за Розділом I		30	54

Розділ II

№	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема № 1. Загальна характеристика процесу управління судом	4	3
2.	Тема № 2. Базові стандарти надання судових послуг	4	3
3.	Тема № 3. Безпека суду	4	3
4.	Тема № 4. Безпека суду	4	3
5.	Тема № 5. Робота в залах судових засідань та канцелярії суду	4	4
6.	Тема № 6. Робота в залах судових засідань та канцелярії суду	4	3
7.	Тема № 7. Загальна характеристика адміністративного судочинства	4	4
8.	Тема № 8. Принципи адміністративного судочинства.	4	4
9.	Тема № 9. Учасники судового процесу.	4	4
10.	Тема № 10. Докази та доказування.	4	4
11.	Тема № 11. Судові виклики і витрати.	4	4
12.	Тема № 12. Позовне провадження в суді першої інстанції.	4	4
13.	Тема № 13. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ.	4	4
14.	Тема № 14. Перегляд судових рішень.	4	4
15.	Тема № 15. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень в адміністративних справах	4	3
Разом за Розділом II		30	54

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання розвивають можливості самостійної роботи і сприяють більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Види індивідуальних завдань з навчальної дисципліни (презентації, контрольні роботи, що виконуються під час аудиторних занять та самостійної роботи, курсові, дипломні

роботи тощо) визначаються навчальним планом. Індивідуальні завдання полягають у підготовці презентації за визначеною, або обраною студентом за допомогою викладача, темою та інших видів робіт, які затверджуються кафедрою. Терміни видачі, виконання і захисту індивідуальних завдань визначаються програмою навчальної дисципліни.

Індивідуальні завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт комплексної тематики кількома особами.

Індивідуальні завдання розвивають можливості самостійної роботи і сприяють більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Види індивідуальних завдань з навчальної дисципліни (реферати, презентації навчальних тем, контрольні роботи, що виконуються під час аудиторних занять та самостійної роботи, курсові, дипломні роботи тощо) визначаються навчальним планом. Індивідуальні завдання полягають у створенні презентації за визначеною, або обраною студентом за допомогою викладача, темою та інших видів робіт, які затверджуються кафедрою. Терміни видачі, виконання і захисту індивідуальних завдань визначаються програмою навчальної дисципліни.

Індивідуальні завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт комплексної тематики кількома особами.

Індивідуальні завдання виконуються в формі наукових статей, виступів (доповідей) на наукових конференціях, презентацій тощо.

За надруковану наукову статтю студент може отримати 10 балів, виступ (доповідь) на науковій конференції – 7 балів, презентація – 5.

Правила виконання презентацій

Створення презентацій є однією з форм науково-дослідницької роботи.

Презентація виконується за допомогою програми Microsoft Office PowerPoint и повинна складатися не менше, ніж з 15 слайдів.

Матеріал на слайді можна розділити на головний і додатковий. *Головний* необхідно виділити, щоб при демонстрації слайда він ніс основне смислове навантаження: розміром тексту або об'єкта, кольором, спецефектами, порядком появи на екрані. *Додатковий* матеріал призначений для підкреслення основної думки слайда.

Для різних видів об'єктів рекомендуються різні розміри шрифту. Заголовок слайда краще писати розміром шрифту 22-28, підзаголовок і підписи даних в діаграмах – 20-24, текст, підписи і заголовки осей в діаграмах, інформацію в таблицях – 18-22.

Для виділення заголовка, ключових слів використовуйте напівжирний або підкреслений шрифт. Для оформлення другорядної інформації та коментарів – курсив. На всіх слайдах презентації використовуйте шрифт однієї назви.

Для гарного сприйняття презентації з будь-якої відстані в залі, текст краще набирати шрифтом Arial, Bookman Old Style, Calibri, Tahoma, Times New Roman або Verdana.

✓ На першому слайді слід вказати назву МОН, назву ВНЗ, кафедру, прізвище, ім'я та по-батькові студента і тему презентації, номер навчальної групи.

✓ На другому слайді подається зміст презентації.

✓ На інших слайдах – наповнення теми.

✓ У тексті на слайдах не допускається скорочення слів, крім загальноновживаних (ООН, ЄС, ОБСЄ та ін.).

✓ Слайди повинні бути тезисними. Для надання презентації PowerPoint наочності і, якщо це необхідно, барвистості на деяких слайдах можна розмістити різні схеми, графіки, фотографії, малюнки, колажі. Вставлені фотографії або картини повинні бути високої якості і досить великого розміру, інакше при розтягуванні вони втрачають різкість, чим можуть тільки зіпсувати ефект від презентації. При підготовці презентації може бути використаний звуковий супровід.

✓ Презентація повинна бути підготовлена у наданому фоні (шаблон слайда). Не слід робити слайди занадто строкатими і розрізненими за кольорним рішенням. Це шкодить формуванню нестійких зорових образів.

✓ Слайди повинні або акцентувати увагу на чомусь, або візуалізувати матеріал (ті ж таблиці, схеми, малюнки з позначеннями, якщо є). Не ставте на одному слайді відразу кілька блоків зорової або текстової інформації. Це відволікає, розсіює увагу, погіршує концентрацію.

✓ Слайд повинен бути простим для сприйняття – небагато тексту на одному слайді.

Створення презентації включає ряд етапів:

1. Вибір теми.

Студент самостійно вибирає тему з переліку тем індивідуально-дослідних завдань. При цьому слід враховувати, що студент має право в обсязі навчальної програми з громадських об'єднань в Україні самостійно обрати тему презентації, яка повинна бути погоджена з викладачем.

2. Аналіз літератури з даної теми.

Презентація – це супровід доповіді або виступу, тому спочатку необхідно розробити концепцію виступу, а потім вже братися за складання презентації.

В основному презентація повинна базуватися на матеріалах з підручників. Тому створенню презентації повинне передувати ретельне й поглиблене вивчення літератури, що відноситься до даної теми. Насамперед, корисно ознайомитися з науковою працею (або зазначеними главами, параграфами, сторінками) у цілому, щоб одержати про неї початкове загальне уявлення, яке може бути розширене за рахунок перегляду передмови, змісту і висновку роботи, якщо вони є. Головне на цьому етапі – виявити стрижневі проблеми досліджуваної теми й зробити їх основними пунктами плану презентації.

3. Виклад змісту теми за допомогою слайдів.

У презентації повинні бути послідовно розглянуті всі питання плану. Важливо прагнути до того, щоб теоретичний зміст роботи пов'язувався з аналізом практично-правових явищ. Студент повинен уміти показати, яке практичне значення має знання принципів, закономірностей і категорій.

Під час створення слайдів не варто користуватися застарілими джерелами, у яких можуть міститися помилкові погляди, неточні формулювання і висновки, застарілі цифрові дані. Отже, вміння виділяти головні теоретичні питання і роз'яснювати їх на конкретному матеріалі, використовуючи при цьому сучасну літературу, – такі основні вимоги до підготовки презентації.

Критерії оцінювання презентацій:

1. Ступінь досягнення мети.
2. Зрозумілість і точність викладення авторської позиції.
3. Індивідуальність (авторство, неповторність).
4. Аргументованість (переконливість) позиції.
5. Володіння нормативною, навчальною та науково-монографічною базою.

6.1. Орієнтовні теми презентацій за Розділом I Конституційно-правова складова

1. Сутність права на свободу пересування.
2. Здійснення батьками дитини її права на свободу пересування за законодавством зарубіжних країн.
3. Зарубіжні конституції про свободу пересування.
4. Законність як складова принципу верховенства права.
5. Право на людську гідність у рішеннях Конституційного Суду України.
6. Сучасні тенденції розвитку прав людини та правосуддя.
7. Проблеми реалізації принципу прямої дії норм Конституції України.
8. Позитивні та негативні риси моделей конституційного контролю.
9. Інститут конституційного контролю у Франції.

10. Інститут конституційного контролю і Федеративні Республіки Німеччині.
11. Конституційний контроль в Сполучених Штатах Америки.
12. Практика органів конституційної юрисдикції зарубіжних країн.

7. Методи навчання

Методи навчання – це впорядковані способи діяльності педагога і студентів, спрямовані на ефективне розв’язання навчально-виховних завдань. Вони реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності.

При викладанні та опануванні студентами навчальної дисципліни Інститути громадянського суспільства використовуються наступні методи навчання:

- словесні - описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо (розповідь, пояснення, лекція, бесіда);
- наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків, відео тощо;
- практичні – формування вмінь, навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

Крім того, за рівнем самостійної розумової діяльності застосовуються методи:

- проблемного викладу;
- частково-пошуковий метод;
- дослідницький метод.

8. Методи контролю

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв’язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Самоконтроль призначений для самооцінки здобувачами вищої освіти якості засвоєння навчального матеріалу навчальної дисципліни (теми). З цією метою в навчальних посібниках для кожної теми, а також у методичних розробках для семінарських занять передбачаються питання для самоконтролю.

Кафедральний контроль проводиться з метою оцінки рівня підготовки студентів з навчальної дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюється у вигляді вхідного, поточного, рубіжного та семестрового контролю.

В освітньому процесі використовуються такі види контролю результатів навчання: вхідний, поточний протягом семестру, контрольні роботи, передбачені навчальним планом, приймання індивідуальних завдань, курсових робіт, підсумковий семестровий, відстрочений контроль.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті за завданнями, що відповідають програмам попереднього навчання. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах та засіданнях методичних комісій спільно з науково-педагогічними працівниками, які проводять заняття із забезпечувальною дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги студентам, коригування освітнього процесу.

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквиуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп’ютерного тестування тощо.

Конкретні форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються програмою навчальної дисципліни. Результати оцінювання роботи студентів мають бути доведені до відома студентів своєчасно. Формою поточного контролю є ректорські контрольні роботи. Результати оцінювання ректорських контрольних робіт можуть зараховуватися як результати виконання контрольної роботи, передбаченої навчальним планом.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену з конкретної навчальної дисципліни. Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт, передбачених навчальним планом на семестр з цієї дисципліни.

Семестровий залік – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентами лекційного матеріалу, а також виконаних ними певних робіт на семінарських заняттях. Залік складають за варіантами завдань, затвердженими кафедрою. Залікова робота складається із 40 тестових завдань. Викладач в обов'язковому порядку повинен ознайомити студентів зі змістом залікових питань, на початку вивчення навчальної дисципліни. Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні заліку з навчальної дисципліни, складає 40.

Оцінка підсумкового контролю виставляється за національною шкалою як сума балів, набраних здобувачем вищої освіти протягом семестру при виконанні контрольних заходів, передбачених програмою навчальної дисципліни та балів, набраних при складанні семестрового заліку.

Лектор не допускає до складання екзамену студента денної форми навчання, який не набрав 10 балів під час семінарських занять протягом навчального семестру.

Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

8.1. Питання, які виносяться на складання проміжного та підсумкового контролю (Розділ I Конституційно-правова складова)

1. Верховенство права та належна правова процедура. Структурні елементи верховенства права.
2. Гарантії доступу до незалежного і безстороннього суду.
3. Правова визначеність і обґрунтовані очікування.
4. Принцип пропорційності і трискладовий тест.
5. Право на справедливий суд та конституційна юрисдикція.
6. Верховенство конституції як основа функціонального зв'язку із конституційною і загальносудовою юрисдикцією.
7. Принцип прямої дії конституції у діяльності судів загальної юрисдикції.
8. Доктрина горизонтального ефекту конституції та суди загальної юрисдикції.
9. Поняття і загальна характеристика конституційного контролю.
10. Моделі конституційного правосуддя у зарубіжних країнах.
11. Американська модель конституційного контролю.
12. Конституційний контроль в Сполучених Штатах Америки.
13. Європейська модель конституційного контролю.
14. Особливості конституційного контролю Федеративної Республіки Німеччини.
15. Правовий захист конституції: особливості української моделі.
16. Сутність і структура реалізації конституції.
17. Правовий статус Конституційного Суду України як органу конституційної юстиції.

18. Принципи організації та діяльності Конституційного Суду України.
19. Склад і порядок формування Конституційного суду України.
20. Структура та організація діяльності конституційного Суду України.
21. Поняття і характеристика стадії конституційного судочинства.
22. Регламент Конституційного суду України.
23. Учасники конституційного провадження.
24. Відкриття конституційного провадження у справі.
25. Припинення розгляду звернень до суду.
26. Розгляд справ у конституційному суді.
27. Права та обов'язки учасника конституційного провадження.
28. Права та обов'язки залученого учасника конституційного провадження.
29. Відповідальний за порушення порядку проведення пленарних засідань у суді. Мова конституційного провадження.
30. Строки конституційного провадження.
31. Об'єднання і роз'єднання конституційних проваджень.
32. Поняття та юридична природа актів Конституційного суду України.
33. Види порядку ухвалення та виконання актів Конституційного суду України.
34. Вимоги до рішень суду.
35. Вимоги до висновку суду.
36. Юридична позиція конституційного суду.
37. Окрема думка судді.
38. Офіційне оприлюднення та опублікування актів суду.
39. Усунення описок у тексті акта суду і роз'яснення порядку виконання актів суду.
40. Ухвалення регламенту інших актів що регламентують організацію роботи суду та внесення змін до них.
41. Виконання рішень та висновків конституційного суду.
42. Поняття конституційної скарги вимоги до конституційної скарги.
43. Прийнятність конституційної скарги.
44. Суб'єкт права на конституційну скаргу.
45. Конституційна скарга поняття критерії прийнятності особливості розгляду.
46. Порядок розгляду конституційної скарги.
47. Рекомендації Конституційного Суду щодо конституційних скарг.
48. Особливості юридичної сили рішень Конституційного суду України з конституційних скарг.
49. Забезпечення конституційної скарги.
50. Конституційне подання поняття та зміст.
51. Суб'єкт права на конституційне подання.
52. Практика конституційного суду щодо розгляду конституційного подання. Конституційне подання Президента України.
53. Конституційне звернення: поняття та зміст.
54. Конституційне звернення щодо процедури розслідування і розгляду справи про усунення президента України з поста порядку імпідменту.
55. Конституційне звернення про відповідність конституції України конституційність питань які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою.
56. Доктрина дружнього ставлення до міжнародного права. Застосування практики Європейського суду з прав людини в інтерпретаційній діяльності Конституційного Суду України.

57. Свобода пересування у рішеннях Конституційного суду України.
58. Право на людську гідність у рішеннях Конституційного Суду України.
59. Право на працю у рішеннях Конституційного Суду України.
60. Право на свободу та особисту недоторканність у рішеннях Конституційного Суду України.
61. Політичні права на участь громадян у вирішенні питань суспільного значення свобода мирних зібрань свобода об'єднань обсяг захисту та критерії обмеження.
62. Юридичні позиції Конституційного суду України щодо права на освіту.
63. Пропорційність сумірність обмеження прав людини.
64. Вичерпний характер переліку підстав для обмеження прав людини.
65. Конституційні стандарти у кримінальному процесі. Матеріально-процесуальна належна правова процедура.
66. Конституційні стандарти у кримінальному процесі та гарантії доступу до незалежного та безстороннього суду.
67. Основні процесуальні гарантії у світлі конституційних положень в межах кримінального процесу. Процесуальні гарантії основних прав і свобод.
68. Вимога судової перевірки обґрунтованості слідчих дій. Юридичні позиції Конституційного суду України щодо забезпечення права на людську гідність та перевірку обґрунтованості слідчих дій.

**Питання, які виносяться на складання проміжного та підсумкового контролю
(Розділ II Адміністративно-правова складова)**

1. Поняття та завдання адміністративного судочинства.
2. Законодавство про адміністративне судочинство.
3. Форми адміністративного судочинства.
4. Принципи адміністративного судочинства.
5. Призначення КАС України.
6. Основні положення досудового врегулювання спорів.
7. Поняття адміністративної справи.
8. Предметна юрисдикція.
9. Інстанційна юрисдикція.
10. Територіальна юрисдикція.
11. Поняття адміністративного суду та його склад.
12. Незмінність складу суду. Підстави для відводу (самовідводу) судді.
- Недопустимість повторної участі судді в розгляді адміністративної справи.
13. Правнича допомога при вирішенні справ в адміністративному суді.
14. Порядок вирішення питань колегією суддів.
15. Адміністративна процесуальна правосуб'єктність.
16. Поняття та ознаки сторін в адміністративному судочинстві.
17. Процесуальне правонаступництво у адміністративному судочинстві.
18. Треті особи в адміністративному судочинстві: поняття, ознаки та види.
19. Участь у адміністративному судочинстві органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб.
20. Адміністративно-процесуальний статус осіб, які є іншими учасниками адміністративного процесу: секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок.
21. Адміністративно-процесуальний статус осіб, які є іншими учасниками адміністративного процесу: експерт, спеціаліст, перекладач.
22. Процесуальне правонаступництво.
23. Поняття та повноваження представника в суді.
24. Документальне оформлення представників в судах.

25. Поняття та види судових витрат в адміністративному судочинстві.
26. Види процесуальних строків в адміністративному судочинстві.
27. Поняття та види заходів процесуального примусу у адміністративному судочинстві.
28. Право на звернення до суду та способи судового захисту.
29. Поняття адміністративного позову та елементи.
30. Забезпечення адміністративного позову.
31. Письмові заяви учасників справи.
32. Сутність та зміст доказування у адміністративному судочинстві.
33. Характеристика і види доказів.
34. Засоби доказування у адміністративному судочинстві: види та особливості.
35. Поняття та види експертизи.
36. Порядок відкриття провадження в адміністративній справі.
37. Форма та зміст адміністративного позову.
38. Вимоги до позовної заяви.
39. Поняття підготовчого провадження.
40. Підготовка справи до судового розгляду.
41. Попереднє судове засідання.
42. Судові рішення за наслідками підготовчого провадження.
43. Врегулювання спору за участю судді.
44. Судові виклики і повідомлення.
45. Частини (етапи) судового розгляду адміністративної справи.
46. Дослідження доказів в ході судового розгляду справи.
47. Судові дебати.
48. Зупинення і закриття провадження у справі.
49. Залишення позову без розгляду.
50. Розгляд справ за правилами спрощеного позовного провадження.
51. Фіксування адміністративного процесу.
52. Види судових рішень в адміністративному процесі.
53. Вимоги, яким мають відповідати судові рішення адміністративних судів.
54. Процесуальний порядок ухвалення та зміст постанов.
55. Ухвали адміністративних судів: поняття, структура та особливості постановлення.
56. Рішення адміністративних судів: поняття, структура та особливості постановлення.
57. Розгляд окремих категорій складних справ.
58. Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ.
59. Розгляд типових та зразкових справ.
60. Апеляційне провадження (апеляційна скарга, відкриття апеляційного провадження, апеляційний розгляд).
61. Касаційне провадження (касаційна скарга, відкриття касаційного провадження, касаційний розгляд).
62. Обов'язковість судових рішень.
63. Судові рішення, які виконуються негайно.
64. Порядок виконання судових рішень в адміністративних справах.
65. Звернення судових рішень в адміністративних справах до виконання.
66. Загальна характеристика процесу управління судом
67. Базові стандарти надання судових послуг
68. Надання судових послуг.
69. Безпека суду.
70. Робота в залах судових засідань та канцелярії суду.

9. Схема нарахування балів

Денна форма навчання

Розділ I Конституційно-правова складова

Загальна кількість балів – 100, з яких 50 балів за Розділом I та 50 балів за Розділом II.

Кількість балів за залік за Розділом I – 40.

Кількість балів протягом семестру за Розділом I – 10.

Контрольна робота за Розділом I – 10 балів.

$$\sum 20 + \sum 30 = \sum 50$$

Формула обчислення

Примітка:

$\sum 10$ – сума кількості балів за контрольну роботу за Розділом I

$\sum 40$ – сума балів, що отримав студент за результатами заліку за тестами за Розділом I.

$\sum 50$ – загальна сума балів за Розділом I.

Поточний контроль	Разом	Залік	Сума за Розділом I
Контрольна робота, передбачена навчальним планом			
20	20	30	50

T1, T2 ... TN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Критерії оцінювання контрольних та залікових робіт за Розділом I.

Контрольні та залікові роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 20 тестових завдань, залікова робота – із 30 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Розділ II Адміністративно-правова складова

Загальна кількість балів – 100, з яких 50 балів за Розділом I та 50 балів за Розділом II.

Кількість балів за залік за Розділом II – 40.

Кількість балів протягом семестру за Розділом II – 10.

Контрольна робота за Розділом II – 10 балів.

$$\sum 10 + \sum 40 = \sum 50$$

Формула обчислення

Примітка:

$\sum 10$ – сума кількості балів за контрольну роботу за Розділом II

$\sum 40$ – сума балів, що отримав студент за результатами заліку за тестами за Розділом II

$\sum 50$ – загальна сума балів за Розділом II.

Поточний контроль	Разом	Залік	Сума за Розділом II
Контрольна робота, передбачена навчальним планом			
10	10	40	50

T1, T2 ... TN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Критерії оцінювання контрольних та залікових робіт за Розділом II.

Контрольні та залікові роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 10 тестових завдань, залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Заочна форма навчання

Розділ I Конституційно-правова складова

Загальна кількість балів – 100, з яких 50 балів за Розділом I та 50 балів за Розділом II.

Кількість балів за залік за Розділом I – 40.

Кількість балів протягом семестру за Розділом I – 10.

Контрольна робота за Розділом I – 10 балів.

$$\sum 10 + \sum 40 = \sum 50$$

Формула обчислення

Примітка:

$\sum 10$ – сума кількості балів за контрольну роботу за Розділом I

$\sum 40$ – сума балів, що отримав студент за результатами заліку за тестами за Розділом I.

$\sum 50$ – загальна сума балів за Розділом I.

Поточний контроль	Разом	Залік	Сума за Розділом I
Контрольна робота, передбачена навчальним планом			
10	10	40	50

T1, T2 ... TN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Критерії оцінювання контрольних та залікових робіт за Розділом I.

Контрольні та залікові роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 10 тестових завдань, залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Розділ II Адміністративно-правова складова

Загальна кількість балів – 100, з яких 50 балів за Розділом I та 50 балів за Розділом II.

Кількість балів за залік за Розділом II – 40.

Кількість балів протягом семестру за Розділом II – 10.

Контрольна робота за Розділом II – 10 балів.

$$\sum 10 + \sum 40 = \sum 50$$

Формула обчислення

Примітка:

$\sum 10$ – сума кількості балів за контрольну роботу за Розділом II

$\sum 40$ – сума балів, що отримав студент за результатами заліку за тестами за Розділом II.

$\sum 50$ – загальна сума балів за Розділом II.

Поточний контроль	Разом	Залік	Сума за Розділом II
Контрольна робота, передбачена навчальним планом			
10	10	40	50

T1, T2 ... TN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Критерії оцінювання контрольних та залікових робіт за Розділом II.

Контрольні та залікові роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 10 тестових завдань, залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне з яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Загальна таблиця нарахування балів за Розділом I та Розділом II

Поточний контроль	Разом	Залік	Сума за
Контрольна робота, передбачена навчальним планом			
30	30	70	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	За чотирирівневою шкалою оцінювання	За дворівневою шкалою оцінювання (залік)
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	зараховано
1-49	незадовільно	незараховано

10. Рекомендована література

Основна література

Правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Адміністративний процес: навч. посіб. / за заг. ред. О. Ю. Салманової, А. Т. Комзюка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2022. 412с.
3. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV. (в ред. 2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#top>
4. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.
5. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21.01.1994 № 3857-XII. (в ред 2022 р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text>
6. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
7. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 № 2491-III URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>
8. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 р. № 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text>
9. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII (зі змін.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
10. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР (зі змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
11. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>
12. Про Регламент Конституційного Суду України: Постанова Конституційного Суду України від 22 лютого 2018 року № 1-пс/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001710-18#Text>
13. Про судоустрій і статус суддів: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.
14. Декларація про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання: декларація, міжнародний документ від 09.12.1975. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_084
15. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: міжнародний документ 1950 р., редакція від 02.10.2013, підстава 994_002-13. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
16. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: міжнародний документ, Пакт, ООН від 16.12.1966. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
17. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі Khlyustov v. Russia від 11 липня 2013 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-122186>.
18. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі Oliveira v. the Netherlands від 4 червня 2002 року. URL: https://www.hr-dp.org/files/2013/09/08/CASE_OF_OLIVIEIRA_v._THE_NETHERLANDS_.pdf.
19. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі The Sunday Times v. the United Kingdom від 29 березня 1979 року. URL: <https://www.refworld.org/cases,ECHR,3ae6b7240.html> [accessed 26 February 2023].
20. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі De Tommaso v. Italy від 23 лютого 2017 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-171804>.

21. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Malone v. the United Kingdom* від 2 серпня 1984 року. URL: <https://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/1984/10.html>.
22. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Rotaru v. the Republic of Moldova* від 17 листопада 2020 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ES069028>.
23. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Merabishvili v. Georgia* від 28 листопада 2017 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-178753>.
24. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Napijalo v. Croatia* від 13 лютого 2004 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-61443&filename=CASE%20OF%20NAPIJALO%20v.%20CROATIA.docx&logEvent=False>.
25. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Handyside v. the United Kingdom* від 7 грудня 1976 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-57499&filename=001->
26. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Hajibeyli v. Azerbaijan* від 19 липня 2018 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-182173>.
27. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Berkovich and Others v. Russia* від 27 червня 2018 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/pdf?library=ECHR&id=001-181876&filename=CASE%20OF%20BERKOVICH%20AND%20OTHERS%20v.%20RUSSIA.pdf&logEvent=False>.
28. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Vlasov and Benyash v. Russia* від 20 вересня 2016 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-166738>.
29. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Cășuneanu v. Romania* від 16 квітня 2013 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-118582>.
30. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Battista v. Italy* від 2 грудня 2014 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-148683>.
31. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Stamose v. Bulgaria* від 27 листопада 2012 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115160>.
32. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі *Soltysyak v. Russia* від 10 лютого 2011 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-103354>.
33. Regulation (EU, Euratom) 2020/2092 of the European parliament and of the Council of 16.12.2020 on a general regime of conditionality for the protection of the Union budget. URL: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R2092>
34. A Declaration on the Rule of Law in the European Union. URL: <https://verfassungsblog.de/adeclaration-on-the-rule-of-law-in-the-european-union>. DOI: 10.17176/20220318-121315-0

Підручники, навчальні посібники:

1. Адміністративне процесуальне право: навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 320 с.
2. Адміністративне судочинство в схемах: навч. посібник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Сокурєнка / О.В. Брусакова, І.В. Панова, Д.В. Швець та ін. Харків: ХНУВС, 2021. 217 с.
3. Адміністративний процес: навч. посіб. / за заг. ред. О. Ю. Салманової, А. Т. Комзюка; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2022. 412с.
4. Бандурка, О. М. Адміністративний процес України: монографія / О. М. Бандурка. Харків: ХНУВС, 2019. 422 с.
5. Джафарова, М. В. Окремі питання доказів та доказування в адміністративному судочинстві в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер.: Юрид. науки. 2022. № 1 (72), т. 33. С. 54-59. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2022.1/10>.

6. Європейська комісія “за демократію через право” (венеційська комісія): доповідь про правовладдя: Ухвалено Венеційською Комісією на її 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev2-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev2-ukr)
7. Європейська комісія за демократію через право (венеційська комісія) мірило правовладдя: Ухвалено Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 11-12 березня 2016 року) Схвалено Комітетом міністрів (на рівні їх заступників) на 1263-му засіданні (6-7 вересня 2016 року). [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-ukr)
8. Застосування судами Конституції України: доктрина і практика, Київ: ВАІТЕ, 2022. 604 с.
9. Клубань М. В. Актуальні проблеми зупинення дії нормативно-правового акта як спосіб забезпечення адміністративного позову. Юридична Україна. 2021. № 9. С. 31 – 38. DOI [https://doi.org/10.37749/2308-9636-2021-9\(225\)-5](https://doi.org/10.37749/2308-9636-2021-9(225)-5).
10. Колодій, А.М. Права людини і громадянина в Україні: навч. посіб. : рекомендовано МОН України / А.М. Колодій, А.Ю. Олійник. К. : Юрінком Інтер, 2004. 334 с.
11. Конституційна юрисдикція: підручник/ Ю. Г. Барабаш, І .І. Дахова, О. П. Євсєєв та ін./ за ред. Ю. Г. Барабаша та А. О. Селіванова. Х.: Право, 2012. 168 с.
12. Конституційне право України: підручник / за заг. ред. Т.М. Слінько. Харків: Право, 2020. 592 с.
13. Конституційне право України: підручник / за ред. В. П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. Харків: Право, 2008. 416 с.
14. Конституційне право України: посібник для підготовки до іспиту / Ю.Г. Барабаш, Л.К. Байрачна, І.І. Дахова та ін.; за заг. ред. Ю.Г. Барабаша. Харків: Право, 2012. 304 с.
15. Конституційне право: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри. К.: ВАІТЕ, 2021. 528 с.
16. Конституційне право: підручник / за заг. ред. О.С. Бакумова, Т.І. Гудзь, М.І. Марчука. Харків: ХНУВС, 2019. 484 с.
17. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін., Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2011. 1128 с.
18. Концепція *amicus curiae* у сучасному правосудді : концептуальний документ для Конституційного Суду України (10 червня 2022 р.) / ОБСЄ; А. Тенасе, Г. Папуашвілі. Київ, 2022. 53 с.
19. Кравченко В. В. Конституційне право України: навч. посіб. 6-те вид., випр. та доповн. Київ: Атіка, 2009. 608 с.
20. Кушніренко, О.Г. Права і свободи людини та громадянина : Навч. посібник / О.Г. Кушніренко, Т.М. Слінько. Х. : Факт, 2001. 440 с.
21. Маркова О. О. Запровадження медіації в адміністративну процедуру: трансформація відносин. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 4. Ч. 2. С. 202-206. DOI : <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.2.31>.
22. Мартинюк Р. С. Теорія прав людини. Навчальний посібник. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. 218 с.
23. Мірило верховенства права (правовладдя) національного рівня: практика України / за заг. ред. М. Козюбри, упорядники та автори коментарів: В. Венгер, С. Головатий, А. Заєць, Є. Зверєв, М. Козюбра, Ю. Матвєєва, О. Цельєв; Центр дослідження проблем

верховенства права та його втілення в національну практику України Національного університету «Києво-Могилянська академія». Київ, 2021. 152 с.

24. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В., Щербина Є. М. Міжнародний захист прав людини: навч. посібник / Л. Р. Наливайко, К. В. Степаненко, Є. М. Щербина. Дніпро : ДДУВС, 2020. 260 с.

25. Основи міжнародно-правових стандартів прав людини: навч.-метод. посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О. В. Бігняка. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 168 с.

26. Панова І.В. Клубань М.В. Дієвість інституту забезпечення позову шляхом зупинення дії індивідуального акту чи нормативно правового акту. Вісник 26 Харківського національного університету внутрішніх справ. 2023. № 2. С. 49-58 DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2023.2>

27. Плотніков О.В. Практика Європейського суду з прав людини щодо біженців та шукачів притулку : практ. посібник / UNHCR (Агенство ООН у справах біженців); Громад. орг. "Десяте квітня". Київ, 2021. 71 с.

28. Погорілко В. Ф. Конституційне право України: підручник / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко; за заг. ред. В.Л. Федоренка. 4-е вид., переробл. і доопр. Київ: Ліра-К, 2012. 576 с.

29. Права і свободи людини і громадянина в Україні (доктрина Європейського суду з прав людини і Конституційного Суду України) : навч. посіб. / авт. кол. : Кампо В., Вдовіченко С., Савчин М. та ін.; Київ : Юрінком Інтер, 2013. 376 с.

30. Права і свободи людини: навчальний посібник (електронне мережне навчальне видання) / укладачі І.О. Боднарчук, І.О. Кудерська, В.І. Новошицька, М.В. Куляш. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 154 с. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/57364/1/Prava_i_svobody_liudyny.pdf

31. Права людини у міжнародному праві : підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

32. Проблеми сучасної конституціоналістики. Випуск 2: Конституційні перетворення в Україні: навч. посіб. / за ред. М.П. Орзіха. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 432 с. (Серія «Проблеми сучасної конституціоналістики». Вип. 2).

33. Проблеми сучасної конституціоналістики: навч. посіб. / за ред. М.П. Орзіха. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 272 с. (Серія «Проблеми сучасної конституціоналістики». Вип. 1).

34. Пчелін В. Б. Організація адміністративного судочинства України: сутність, особливості та завдання. Сучасні наукові дослідження представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього: матеріали міжнар. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 12–13 січ. 2018 р.) / Громад. орг. Правовий світ. Дніпро: ГО «Правовий світ», 2018. С. 76-78.

35. Рабінович П. Верховенство права: доктринальні інтерпретації в Україні. Правова доктрина України: у 5 т. Харків : Право, 2013. Т. 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В.Я. Тацій, О.Д. Святоцький, С.І. Максимов та ін. ; за заг. ред. О.В. Петришина. 976 с.

36. Рабінович, П.М. Права людини і громадянина : Навч. посібник / П.М. Рабінович, М.І. Хавронюк. К. : Атіка, 2004. 464 с.

37. Савчин М. В. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 328 с.

38. Савчин М. Конституційна юстиція та забезпечення конституційного порядку: 2005–2020 : монографія. Ужгород: Вид-во РІК-У, 2020. 384 с
39. Савчин М. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 328 с.
40. Свящук А. Л. Проблеми прав біженців та виклики сучасності: Навчальний посібник. Харків.: «ФОП Голембовська О.О.», 2018. 321 с.
41. Серьогін В. О. Конституційне право України: навч. посіб. Харків: ХНУВС, 2010. 368 с.
42. Скрипнюк О.В. Курс сучасного конституційного права України: академічне видання. Харків: Право, 2009. 468 с.
43. Совгіря О. В. Конституційно-процесуальне право України: навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2009. 536 с.
44. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 632 с. 15. Федоренко В.Л. Конституційне право України: підручник. Київ: Ліра-К, 2016. 616 с.
45. Ставнійчук М. І., Єзеров А. А., Запорожець В. І., Терлецький Д. С. Конституційна скарга в діяльності адвоката. Х.: Фактор, 2019. 96 с.
46. Стефанчук Р. О., Совгіря О. В., Ремінська Ю. Ю. Вплив конституційного судочинства на формування інституту народовладдя в умовах глобалізації: монографія. Одеса. Видавничий дім «Гельветика», 2020. 154 с.
47. Сухарко А. В. Система органів суддівського врядування в Україні. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. Вип. 88 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса : Гельветика, 2020. С. 128-134
48. Черняк Є. В. Охорона Конституції України та конституцій зарубіжних країн: конституційно-порівняльний аналіз : монографія. Київ. Ліра-К. 2020. 592 с.
49. Чушенко В.І., Заяць І.Я. Конституційне право України: підручник. Київ: Ін Юре, 2007. 488 с. 17. Шляхтун П.П. Конституційне право України: навч. посіб. Київ: Освіта України, 2010. 592 с.

Допоміжна література

1. Бадида А.Ю. Інститут конституційного контролю у французькій Республіці: можливий досвід для України. Закарпатські правові читання. С. 19-25. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/30322/1/%D0%86%D0%9D%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A2%D0%A3%D0%A2%20%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A2%D0%A3%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%9E.pdf>
2. Барабаш Ю., Бориславська О. Конституційна юриспруденція (офіційна конституційна доктрина) в Україні: проблеми становлення. *Право України*. 2023. № 7. С. 53-69.
50. Гапотій В.Д. Верховенство права: сучасні наукові концепції. Монографія. Мелітополь: Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2016. 196 с.
3. Головатий С. «Верховенство права» не працює: коментар до тексту документа Венеційської Комісії «Доповідь про правовладдя» (“Report on the Rule of Law”), що її ухвалено на 86-му пленарному засіданні 25–26 березня 2011 року (CDL-AD (2011)003re). 2019. № 11. *Право України*. С. 39-82. URL: https://www.venice.coe.int/files/articles/Holovaty_rule_of_law_report_comments_2019.pdf
51. Головатий С. Верховенство права : монографія. У 3 кн. Верховенство права: український досвід. Книга третя. Київ. 2006. С. 1277–1747.

4. Грищенко Є.І. Доктринальне становлення свободи пересування як природного права людини. Правничий часопис Донецького національного університету ім. Василя Стуса. 2022. № 1. С. 21-30. URL: <https://jpchdnu.donnu.edu.ua/article/view/13268/13174>
5. Дрозд А. О. Аналіз французької моделі конституційного контролю та її вплив на країни Магрибу. *Закарпатські правові читання*. Том 1. С. 88-93. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13473/1/%D0%90%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%86%D0%97%D0%A4%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%A6%D0%A3%D0%97%D0%AC%D0%9A%D0%9E%D0%87%D0%9C%D0%9E%D0%94%D0%95%D0%9B%D0%86%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%A2%D0%A3%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%9E.pdf>
6. Житний О.О. Деякі проблеми узгодження кримінально-правових та міжнародно-правових аспектів екстрадиції в законодавстві України. *Право і Безпека*. 2012. № 2 (44). С. 94–98.
7. Івановська А. М. Конституційний контроль в системі державного контролю: теоретико-правові та праксеологічні засади: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.02 12.00.07; Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2021. 42 с.
8. Ірклієнко, А. Конституційно-правовий статус Конституційної ради Франції. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2, 138-141. <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2020.23>
9. Кириченко Є. Повернути трудових мігрантів додому: чи потрібно це робити зараз. *Економічна правда* 8.10.2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2019/10/8/652359/>
10. Ковальов О. С. Трудова мобільність працівників – одна з умов функціонування трудових відносин. *Науковий вісник Ужгородського університету*: серія: Право / голов. ред. Ю. М. Бисага. Ужгород: Видавничий дім "Гельветика", 2023. Т. 3. Вип. 75. С. 36-40.
11. Козюбра М. Верховенство права: українські реалії та перспективи. *Право України*. 2010. № 3. С. 6-18.
12. Легка О. В. Міжнародно-правове регулювання захисту прав дітей в умовах воєнного стану. *Правова позиція*. 2022. № 2 (35). С. 41-45.
13. Литвинчук, О. В., Юрківський, О. Й. Міграційні процеси в Україні: загрози в умовах російсько-української війни. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. №2 (104). С. 71–78. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-71-78](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-71-78)
14. Лібанова Е.М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 2. С. 11—26.
15. Любченко М. О. Конституційно-правове регулювання права на свободу пересування на території України. *Судова апеляція*. 2015. № 3 (40). С. 65-75.
16. Мяловицька Н. А. Правові основи забезпечення права людини на життя в умовах збройного конфлікту/ Права людини в Україні в сучасних умовах: пошук нових механізмів утвердження та забезпечення : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (10 груд. 2014 р.). Київ, 2014. С. 69–73.
17. Нестеренко О. Інформація в Україні: право на доступ. Б.м.: Акта, 2012. 308 с.
52. Олійник А.Ю. Конституційно-правовий механізм забезпечення основних свобод людини і громадянина в Україні: монографія. Київ: Алерта, КНТ, Центр навчальної літератури, 2008. 472 с.
53. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика: монографія / відп. ред. В. Ф. Погорілко. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; А.С.К., 2003. 652 с.
18. Продивус С. В. Правомірне обмеження права на свободу пересування: міжнародно-правові стандарти та практика Європейського суду з прав людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. Том 2. № 78. С. 365-371. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.59>
19. Савчин М. Доктринальні проблеми запровадження конституційної скарги в Україні. *Право України*. 2018. № 12. С. 39-54.

20. Серьогін В.О. Конституційне право особи на недоторканість приватного життя (прайвесі): проблеми теорії та практики: монографія / В.О. Серьогін. Харків: Видавництво «ФІНН», 2010. 608 с.
21. Софінська І. Д. Конституційна скарга як інструмент гарантування фундаментальних принципів конституціоналізму. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 1. С. 52-58.
22. Спінчевська О. М. До питання про структуру стадій провадження в Конституційному Суді України. *Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез міжнародної наукової конференції «Восьмі осінні юридичні читання»* (м. Хмельницький, 13-14 листопада 2009 р.): у 4-х част. Ч. 2. Хм.: Вид-во Хмельницького університету управління і права. 2009. С. 187-189.
23. Спінчевська О. М. Доктринальні джерела конституційного юрисдикційного процесу в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2019. Випуск 54. Т. 2. С. 22-26.
24. Спінчевська О. М. Забезпечення дії Конституції України на всій території держави: сучасні виклики для Конституційного Суду України. *Здобутки та перспективи розвитку конституціоналізму в Україні: матеріали науково-практич. конфер. з нагоди відзначення 25-річчя Основного Закону України* (м. Київ, 25 червня 2021 р.). К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2021. С. 196-199.
25. Спінчевська О. М. Імплементация практики Європейського суду з прав людини Конституційним Судом України. *Сучасний конституційний процес та судово-правова реформа: реалії сьогодення та перспективи: матеріали засідання науково-практичного круглого столу* (м. Київ, 24 червня 2020 р.). Київ. НАВС, 2020. С. 77-81.
26. Спінчевська О. М. Класифікація різновидів конституційного провадження як форми конституційного юрисдикційного процесу. *Актуальні дослідження правової та історичної науки: збірник тез доповідей міжнар. науково-практичної інтернет-конференції*. Вип. 25 (м. Тернопіль, 17 вересня 2020 р.). Тернопіль, 2020. С. 25-28.
27. Спінчевська О. М. Конституційний юрисдикційний процес як засіб захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина. *I Маріупольський конституційний форум «Людська гідність та забезпечення прав людини в умовах суспільних трансформацій»* (13-14 вересня 2021 р.): день 1. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=PbCgznamKC8>
28. Спінчевська О. М. Конституційний юрисдикційний процес: сучасний стан та перспективи удосконалення : дис. ... д-ра філософії [спец. 081 – Право] / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2021. 266 с.
29. Спінчевська О. М. Основні характеристики сучасного конституційного юрисдикційного процесу в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 5. С. 88-98.
30. Спінчевська О. М. Перспективи вдосконалення вітчизняного конституційного юрисдикційного процесу. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2021. № 1 (21). С. 135-142.
31. Спінчевська О. М. Практичні аспекти реалізації юрисдикційних повноважень Конституційним Судом України. *Європейський політико-правовий дискурс*. (Evropský politický a právní diskurz). 2020, Т. 7. Вип. 6. С. 268-276.
32. Спінчевська О. М. Юридичні позиції Конституційного Суду України як джерело правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 3 (116). С. 57-67.
33. Спінчевська О.М. Доктринальні джерела конституційного юрисдикційного процесу в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2019. Випуск 54. Т. 2. С. 22-26.

34. Спінчевська О.М. Основні характеристики сучасного конституційного юрисдикційного процесу в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 5. С. 88-98.
35. Спінчевська О.М. Практичні аспекти реалізації юрисдикційних повноважень Конституційним Судом України. Європейський політико-правовий дискурс. (Evropský politický a právní diskurz). 2020, Т. 7. Вип. 6. С. 268-276.
36. Спінчевська О.М. Перспективи вдосконалення вітчизняного конституційного юрисдикційного процесу. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2021. № 1 (21). С. 135-142.
37. Спінчевська О.М. Юридичні позиції Конституційного Суду України як джерело правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 3 (116). С. 57-67.
38. Ставицька А. Актуальні аспекти міграційної політики України / А. Ставицька, К. Попович, М. Септа. *Галицький економічний вісник*. Т.: ТНТУ, 2023. Том 80. № 1. С. 114–119.
39. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформив Україні: Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (21 жовтня 2022р., Чернівці)/редкол.:О.В. Щербанюк та ін. Чернівці: 2022. 810 с.
40. Фокіна М.О. Права і свободи людини як об'єкт конституційно-правового регулювання: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2016. 20 с.
41. Чайковський Ю. В. Міграційні процеси у період пандемії: виклики міжнародно-правовому регулюванню. *Молодий вчений*. 2021. № 3 (91). С. 326-329.
42. Чайковський Ю. В. Міжнародна міграція і внутрішня безпека держави. *Правова держава*, №33. Одеса : Фенікс, 2019. С.173-179.
43. Чайковський Ю. В. Свобода пересування осіб як основа становлення міжнародного міграційного права (доктринальний аналіз). *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2020. № 22. С. 171-177.
44. Шаптала Н. К. Доказування в конституційному судовому процесі: філософсько-правові засади: монографія. К.: Логос. 2018. 385 с.
45. Шаптала Н. К. Філософсько-правові виміри доказування в конституційному судовому процесі: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.12; Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2019. 38 с.
46. Щорічна інформаційна доповідь Конституційного Суду України за 2018 рік, затверджена Постановою Конституційного Суду України від 6 червня 2019 р. № 22-п/2019. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/dopovid_2018.pdf
47. Щорічна інформаційна доповідь Конституційного Суду України за 2019 рік, затверджена Постановою Конституційного Суду України від 26 березня 2020 р. № 19-п/2020. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/dopovid_2019.pdf
48. Щорічна інформаційна доповідь Конституційного Суду України за 2020 рік, затверджена Постановою Конституційного Суду України від 29 червня 2021 р. № 4-п/2021. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/dopovid_2020.pdf

11. Посилання на інформаційні ресурси

1. The European Court of Human Rights. Official site. URL: <http://www.echr.coe.int/>
2. Organization of the United Nations. Official site. URL: <https://www.un.org/en>
3. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/en>
4. Офіційний сайт Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/en>
5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en>
6. Офіційний сайт Верховного Суду. URL: <https://court.gov.ua/eng/supreme/>
7. Офіційний сайт Конституційного Суду України. URL: <https://ccu.gov.ua/en>

8. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців URL: <https://www.unhcr.org> сайт
9. Міжнародна організація міграції в Україні. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/mom-v-ukrayini>
10. The Institute for the Study of International Migration (ISIM). URL: <https://isim.georgetown.edu/about/>
11. Institute for Migration Research and Intercultural Studies (IMIS). URL: <https://uia.org/s/or/en/1100066413>
12. Refugee Studies Centre. URL: <https://www.rsc.ox.ac.uk/>
13. About Migration Law. URL: <https://www.iom.int/about-migration-law>
14. International Human Rights Law URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-and-mechanisms/international-human-rights-law>
15. Пошукова система Google Академія (Google Scholar). URL: <https://scholar.google.com>
16. Сайт «Brain Maps» - <http://brain-maps.org/>
17. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
18. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.kiev.ua/>
19. Головне управління державної служби України. URL: <http://www.guds.gov.ua>
20. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua> –
21. Нормативні акти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: www.reyestr.court.gov.ua.
23. Касаційний адміністративний суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/kas_adm/